

Right to Challenge: Lessen uit Londen

Esmée Driessen reisde vorige week met een delegatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken naar Londen. Daar wilde zij meer leren over de toepassing van het zogenoemde Right to Challenge in het Verenigd Koninkrijk. Het Right to Challenge biedt burgers de mogelijkheid om overheidstaken over te nemen wanneer zij denken dat dit beter of goedkoper kan. “Het Right to Challenge vergt nogal wat van alle betrokkenen. Niet alleen het bouwpakket – de wettelijke regeling – moet worden geleverd, de handleiding en schroefjes zijn eveneens onmisbaar.”

In haar [bekroonde masterscriptie](#) vertelt Esmée Driessen dat gesprekken voeren over het Right to Challenge niet gemakkelijk is. Zij vertelt over een voorval waarbij zij een gemeente belde. Zij omschreef haar onderwerp met de vraag of ze hier iemand over kan spreken. De ambtenaar aan de telefoon vroeg tien minuten rond, maar tevergeefs. Uiteindelijk verwees hij haar door naar de ‘afdeling moeilijke vragen’. ‘Deze anekdote geeft al aan dat het Right to Challenge nog in de (Nederlandse) kinderschoenen staat’, constateert Driessen. Toch blijkt er veel interesse voor dit onderwerp bij de overheid. Een klein jaar na de afronding van haar scriptie schreef zij samen met [Willemien den Ouden](#) en [Geerten Boogaard](#) een eerste rapport over het Right to Challenge voor het ministerie van BZK. Dit rapport zal volgende week worden gepubliceerd.

Wordt in Nederland de idee van een Right to Challenge toegepast en zo ja, kun je daarvan een voorbeeld geven?

‘Het Right to Challenge is in Nederland ‘ingevoerd’ in artikel 2.6.7 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en artikel 6 van de Bibliotheekwet. In beide artikelen is de basis gelegd voor een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) waarin “voorwaarden worden bepaald waaronder ingezetenen en maatschappelijke initiatieven bij de uitvoering van het beleid kunnen worden betrokken, het uitvoeren van taken van het college op grond van deze wet daaronder begrepen”.

Deze AMvB is er tot op heden niet gekomen, maar toch zijn door het hele land gemeenten met het Right to Challenge aan de slag gegaan. Neem bijvoorbeeld de gemeente Eindhoven waar de BOSS Stichting jongeren die in de knel (dreigen te) raken helpt. Andere bekende en veel gehoorde voorbeelden zijn de Schepenstraat in Rotterdam (bewoners ontwerpen zelf de straat) en De Nieuwe Jutter (overname van een buurthuis) in Utrecht. En hoewel er nog niets op de site te vinden is, weet ik dat ook de gemeente Leiden nadenkt over het Right to Challenge. Daarnaast neemt Right to Challenge en burgerparticipatie in heel wat nieuwe coalitieakkoorden een prominente plaats in en – *last but not least* – in het regeerakkoord is melding gemaakt van een ‘Right to Challenge-regeling’. Hierover hebben Willemien, Geerten en ikzelf onlangs een eerste rapport geschreven voor het ministerie van BZK. Right to Challenge en burgerinitiatieven zijn met andere woorden politieke en bestuurlijke *booming business*.’

Wat gaat er goed en wat gaat er mis met het Right to Challenge?

'Right to Challenge vergt nogal wat, zowel van de 'challengers' – de burgers die de overheid uitdagen – als van de overheid die wordt "gechallenged". Het is een ultieme exercitie in netwerkend werken, experimenteren, buiten de kaders denken, responsiviteit, verwachtingsmanagement en geduld. De manier waarop de interne overheidsorganisatie is opgebouwd en de medewerking van ambtenaren die goed verbindingen kunnen leggen tussen diverse (gemeentelijke) afdelingen zijn ontzettend belangrijk.

Daarnaast laten de eerste bevindingen zien dat er nogal wat hindernissen worden ervaren binnen bepaalde wettelijke kaders. Een veel gehoorde is bijvoorbeeld dat "het aanbestedingsrecht niet past". In veel gevallen blijkt binnen de bestaande wettelijke kaders veel meer mogelijk te zijn dan men had verwacht. Dit is vooral een kwestie van bewustwording.

Waar vanuit juridisch - en dan met name vanuit staats- en bestuursrechtelijk oogpunt – nog echt winst te behalen valt is in het mogelijk maken van instrumenten als het Right to Challenge op een zodanige manier dat ook aan de vereisten van een democratische rechtsstaat is voldaan. Dus waarbij eveneens oog is voor democratische legitimatie, de bescherming van rechten van derden en effectieve rechtsbescherming. Regels die hier mee samenhangen worden deels toch vooral als lastig gezien, tenminste dat zijn de eerste bevindingen.'

Waarom is Londen de plek om meer over het Right to Challenge te leren?

'Het Right to Challenge is afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk en opgenomen in de Localism Act 2011. Deze wet vormt de basis voor de zogenaamde *Community Rights*, oftewel buurtrechten. Deze rechten zijn bedoeld om burgerinitiatieven te faciliteren. Het Right to Challenge is een van deze 'rights'. Dus vandaar dat vanzelfsprekend naar het Verenigd Koninkrijk wordt gekeken wanneer het aankomt op het Right to Challenge en een wettelijke basis voor dit recht.'

Wie heb je daar gesproken en wat heb je geleerd van de Engelse aanpak?

'Hoewel het een bliksembezoek was, hebben we toch veel verschillende actoren kunnen spreken. Zo hebben we onder andere een bezoek gebracht aan The Ministry of Housing, Communities & Local Government, Locality (een organisatie voor actieve bewoners, vergelijkbaar met de Nederlandse LSA) en verschillende bewonersinitiatieven.

Wat als eerste opviel was dat in Nederland het Right to Challenge volop in de belangstelling staat terwijl dat in het Verenigd Koninkrijk minder het geval is. Daar zijn andere *community rights*, hoewel ook hier met wisselende successen, veel belangrijker. Wat voor mij als jurist heel duidelijk werd is dat alleen een wettelijke regeling – in het VK de Localism Act 2011 – niet voldoende is om het Right to Challenge een succes te laten zijn. Burgers moeten ook daadwerkelijk de handvatten worden geboden om gebruik te maken van de rechten. Dat betekent bijvoorbeeld tot er ook daadwerkelijk toegang tot het bestuur moet zijn, dit bestuur zich responsief op moet stellen en transparant moet opereren. Dit kun je natuurlijk wel regelen met wetgeving, maar het vergt tegelijkertijd een andere manier van werken voor de betreffende overheidsorganisatie. Tegelijkertijd vergt het ook nogal wat van burgers wanneer zij overheidstaken willen overnemen.

Er is – zowel in Nederland als in het Verenigd Koninkrijk – enorm behoefte aan *best practices* en andere handleidingen. Met andere woorden, niet alleen het bouw pakket – de wettelijke regeling – moet worden geleverd, de handleiding en schroefjes zijn eveneens onmisbaar.'

Hoe past het 'kijken over de grenzen heen' in je promotieonderzoek naar het Right to Challenge?

‘Wanneer je zoals ik onderzoekt hoe een instrument met een buitenlandse oorsprong moet worden ingepast in het Nederlandse recht is het niet meer dan logisch om gedurende je onderzoek ook een blik over de grens te werpen. Ik sta nog aan het begin van mijn onderzoek, dus ik verwacht dat ik in de toekomst nog vaak naar het Verenigd Koninkrijk zal kijken. Ik ben dan vooral benieuwd naar de specifieke (juridische) obstakels waar ‘challengers’ mee te maken krijgen vooral wanneer je bedenkt dat het Right to Challenge in het Verenigd Koninkrijk helemaal niet zo veel wordt gebruikt. Ik heb hier gedurende mijn bezoek aan Londen een aantal beginnende theorieën over kunnen vormen en zou graag willen weten of die ook kloppen. Daarnaast zou ik ook willen kijken naar de *community rights* die meer worden toegepast en of hier lessen uit kunnen worden getrokken voor de Nederlandse praktijk.’

Meer weten?

Wil je op de hoogte worden gehouden van onderzoek van de afdeling staats- en bestuursrecht? Volg ons dan op [Twitter](#), [Facebook](#) en [LinkedIn](#).